

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

DEBRECEN VÁROS KÖNYV-
NYOMDA-VÁLLALATA,
ahova a lap szétküldésére vonat-
kozó felszólamlások küldendők. ::

Megjelen hetenként **egyszer**, szombaton, másfél íven.
Előfizetési ár: egész évre **12 kor.**, félévre **6 kor.**

Egyes szám ára **30 fillér.**

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVA-
TAL DEBRECEN, NYOMTATÓ-
UTCA 9. SZÁM,

ahova a lap szellemi és anyagi ügyeire vonat-
kozó összes közlemények, kéziratok, előfize-
tések és hirdetési díjak küldendők. ::

Mindent a honért.

Nem kell ezt nekünk magyar kálvínistáknak két-
szer mondani, hiszen eddig is ez oltáron áldozánk.

Nem is arra van szükség, hogy lelkesedjünk, ha-
nem arra, hogy a lelkesedést a haza javára legjobban
felhasználhassuk s a közerőt oda fordítsuk, ahol arra
legtöbb szükség van s ahol annak érdekében legtöbbet
tehetünk. Legnagyobb szükség van képzett altisztekre
és művelt betegápolókra.

Aki koránál fogva alkalmas a harcra s műveltsé-
généél fogva alkalmas a kiképzésre, az önként jelent-
kezzék az altiszti iskolába való felvételre.

A szilágysomlyói gimnázium VII. és VIII. osztálya
együttesen jelentkezett. Debrecenben 40 káplán aján-
lotta fel szolgálatát a hazának. Püspök, rector lelkes
felhívásokkal tartják ébren a mozgalmat és már a még
hadköteles sorban nem lévő hallgatók is megmozdultak.
Tüzet vettek a szomszéd gazdasági akadémia hallgatói
is. A hét folyamán többen bentjártak Debrecenben a
közös belépés módját megbeszélni.

Ezt fogják tenni a többi iskolák harcépés növen-
dékei is mindenütt. Ha szükség van képzett és művelt
altisztekre és tisztekre: a mi hadseregünknek lesznek
altisztjei.

A nagy Németországban milliókra rug a teljesen
kiképzett tartalékosok száma. Kétannyian jelentkeztek,
akik nem katonaköteletesek s mégis harcolni akarnak. De
csak rendkívüli eset s kitüntetés számba megy, ha
valaki közülök behivatik. Ott mindenki érzi, hogy most
kötelessége életét a hazáért felajánlani, ott most min-
denki tudja, hogy azoké lesz az új német állam, akik
harcoltak érte.

Egyébként minden honmaradt a betegek ápolására
s a hadba vonult katonaság harcépességének emelésére
veti magát.

Sehol sem ápolják jobban a sebesülteket, mint
Németországban és sehol sem készítenek annyi hó-
sapkát és érmelegítőt, haskötőt és meleg harisnyát,
mint ott.

Csoda, amit kórházak állításával testületek és
egyesek tesznek. Még itt nálunk is példát mutatnak. A
budapesti bírodalombeli németek Budapesten 300 be-
tegre kórházat rendeztek be. A staniszlói evang. egyház
200 betegét ápol.

Mi magunk sem maradtunk el, de még többet kell
tennünk. Nekünk vannak a legtöbb sebesültjeink. A leg-
nehezebb helyekre a mi fiainkat kellett állítani. Illő,

hogy ápoljuk is őket. Az öt egyházkerület állítson fel
már számukra kórházat. Vegye átál a debreceni katonai
kórházat, mely a kollégiumban van és vezesse, mint az
egyetemes ref. egyház kórházát. Ebben szolgáljanak azok,
akik most nem hadköteletesek, mert gyengék, itthon ma-
radtak.

Még a hívekhez, az egyes gyülekezetek vezetőihez
is lenne pár szavam. Ne csüggedjenek s minden erőt
megfeszítsenek. Egymást el ne hagyják. A harcba vo-
nultak hozzátartozóinak gondját viseljék, földjét közös
erővel bevessék. Élelmi szerekről gondoskodjanak maguk,
a falu s az ország számára. A beteg ápolásához is
tőlük várunk lepedőket és szalmazsákokat, vászon ruhá-
kat, párnákat. A városiak viszont takarókat, kötött ruha-
neműeket s egyebeket adjanak.

Most kell megfeszíteni minden erőt. Most kell el-
űzni a kételkedést s megragadni a hitet. Azt, aki gáncsol,
aki félre húz, el kell hallgattatni s ki kell a sorainkból
űzni. De köztünk nincsenek s nem lehetnek ilyen meg-
tévedt, szerencsétlen lelkek. Minálunk mindég ez volt a
jelszó: mindent a hazáért.

Dr. Ferenczy.

Iskolai évet megnyitó imádság.

Örök Isten, mi édes jó Atyánk! Most, amidőn meg-
nyitjuk ezt az évet s a háború vérviharában is békés
munkára vetjük kezeinket: nem tudjuk, hogy szóval
szóljunk-e Hozzád, vagy szóltanul boruljunk le Előtted
alázatos szívünkben félelemmel s ajkunk helyett köny-
nyes szemünk beszéljen? Öröm szavát akartuk zengeni
hálás szívvel szent trónusod felé, hálát adván Neked,
hogy életünket a pihenésnek áldott napjaiban megőrizéd
betegségtől, haláltól, s hová a szívünk mindig visszavá-
gyott, e kedves iskolába visszahoztál; de most úgy érez-
zük, hogy e nagy és komoly napokban a mi lelkeink-
hez jobban illik a néma meghatottság, s szemünkbe az
öröm sugára mellé önkénytelen forró könnyek tolnak,
hisz úgy megszoktuk már e könnyeket, ezekkel fekszünk,
s ezekkel ébredünk!

Óh, de e könnyek, melyekkel szemünkben pályá-
futásunkon elindulunk, nem a sötét és kínzó fájdalom,
hanem inkább a szent megilletődés magasztos érzelmé-
nek könnyei! Megillet, s fölmagasztal a tudat, hogy a mi
háborunk, mely lelkeinket megrázta, s éltünk rendjét
fölváarta, ez a mi háborunk szent háború, Urnak hada,
Istennek háborúja; e háborút Te akartad, nagy Isten,

békesség és igazság Istene, hogy akik a békesség és igazság ellen vétettek, megbűnhődjenek, mivel régen megmondottad: „enyém a bosszúállás, és én megfizetek!”

„Tökéletes isten. Te gyűlölöd az emberirtó bűnös háborút, hiszen már a teremtés napjain mindent a békességre alkotál. De tudjuk azt is, hogy mióta a bűn a szegény elesett emberen erőt vett: azóta elnézed, megengeded, de sőt parancsolod, örök igazság, hogy a bűnt, romlást irtsd háború is, hogy a megtámadott vér önmagát fedezze, védje vérrel, hogy ne mindig Kain győzzön az Ábelek felett, hazugság a szent igazság felett!” (Dicsőfi J. Szabadságharcunk 50 éves évfordulóján.)

Ezért fogott fegyvert e nemzet is. Hazájáért és királyáért, szabadságáért és békés lakozásáért, haladásáért és műveltségéért, igazságáért és becsületéért. E háborúban a mi nemzetünk, ama másik dicső nemzettel együtt, a *Te választott néped, a te szent eszközöd*: haragod vesszeje, ítéleted ostroma a gonoszoknak, országod építője az egész emberiségnek, amely ország igazságban és békességben, szabadságban és szeretetben áll. Óh hála néked nagy s jó Istenünk, hogy ilyen magaslatos feladatra méltóztatád e nemzetet, mely hozzád mindig hű volt, Ellened nagyot soha nem vétett, mint az ő mostani gonosz ellenségei. Hála legyen Neked, hogy fegyvereinket eddig kegyelmesen megsegítetted, édes hazánk földjétől a hatalmas ellenséget távoltartottad, s itt szép hazánk földjén a békés munkának szabad folyást engedsz!

Óh, ha megengeded most nekünk is, hogy megkezdjük ezt az iskolai évet: kérünk, segíts meg arra is, hogy sikeresen munkálkodhassunk. Add nekünk a Te lelkedet, az igazságnak Lelkét, hogy az vezessen minket ez iskolában minden jónak és nemesnek, minden szépnek és igaznak megismerésére és cselekvésére. Adj erőt testünknek és lelkünknek, hogy nehéz feladatainkat híven teljesíthessük; ne hagyd, hogy testi betegség elgyöngítsen, bűn megejtsen, gyász, fájdalom leverjen. Engedd, hogy az építést ne csak megkezdhessük, de be is végezhessük. Maradj velünk ez egész esztendő folyamán a te szentlelkedben, légy vigaszunk, segítőnk, bátorítónk! „Világosítsad elménket, biztasd köztünk a félénket, a sérelmes szíveket kösd be; minden hidegséget üzz el ama mennyei szent tüzzel!” (39. Dics.)

Különösen arra kérünk e nehéz napokban édes, jó Istenünk, hogy ezt a „mennyei szent tüzet”, az *igaz vallásosság* tüzeit éleszd napról-napra e kedves növendékek lelkében és adj nekik az eddiginél is erősebb hitet, hogy legyen az ő szívük *imádságos keresztyén szív*, és tudjanak imádkozni e nehéz időben reggel és este, munkájokban és pihenésükben, alkalmas és alkalmatlan időben. Tudjanak imádkozni e hazáért, melyen kívül „nincsen számunkra hely”, hogy adj nekik boldogságot, „hozz rá vig esztendőt.” Tudjanak imádkozni fegyvereink diadaláért, hogy a gonosz megsemmisüljön s a béke helyreálljon. Tudjanak imádkozni az egész emberiségért, hogy a gyilkos fegyverek s nyomukban járó

kínos betegségek ne düljanak soká. Tudjanak imádkozni dicső hadseregünkért, hogy vele és általa védelmezd meg hazánkat, nemzetünket minden gonosztól s ments ki teljesen minden veszedelemből. És tudjanak imádkozni egyenként a *hősökért*, mindazokért, akik a harcmezőkre mentek, hogy az isteni Mester példáját követve, fölvegyék a szenvedések keresztjét mi értünk és „adják életüket váltságul sokakért”. Az élőkért, hogy kegyelmed sátora fedezze be őket, s az elesettekért, hogy adj nekik dicsőséget, mint itt a földön, a mi szívünkben, azonképen ott a mennyben is az örök élet honában! És tudjanak akaraton megnyugodni s minden sorsban így szólani Hozzád: *Atyánk! legyen meg a te akaratod!* „Ha a vihar felettünk zúg is, ha körülöttünk csapkodnak is halálos villámai, ha minden, amit erőnek hitünk, ingadozni kezd is, s e világ szépsége ködbe vész: Atyánk, csak te légy, csak te maradj velünk!” (Vásárhelyi P.)

Mindezekért velök együtt imádkozunk mi is, Uram! és engedd meg nekünk, hogy a hősök közül *különösen ő reájuk kérjük most a te áldásodat*, akik innen miközülünk mentek el, akik ez iskolának tanárai. Vér zivatarában, golyók záporában, ágyúk dörgése és pusztító fegyverek villámlása között, szörnyű betegségek rémeivel szemben *te őrizd meg őket* kegyelmes Istenünk, élet s halál Ura! Te fogd meg kezüket, megváltó Jézusunk, ki jársz a rémségek özönvize fölött sérthetlenségben, Te fogd meg kezüket, hogy a szörnyű csaták vérhullámaiban el ne merüljenek és el ne vesszenek, hogy ne kelljen értök keserű gyászt ölnünk, hogy visszajöjjenek és értők való könnyhullatásunk változzék örömmre!

Mig ők ott messze a Te harcodat vívják, mi itthon indulunk a munkának útján, lelkünkben akarat szilárd erejével, szívünkben hittel és törhetetlen reménnyel és az ajkainkon ama szent fohással, hogy

„Te Isten, magyarok nagy Istene!
Légy népeddel, hű népeddel,
Jó népeddel légy velem!
Tedd hatalmad fiainak
Lelkére,
Világdöntő haragodat
Fegyvereink élére!” (Petőfi.) Ámen.

Utóimádság.

Nehéz időben indulunk ez évnék,
De van előttünk lángoló szövetség,
Mely a sötétségben is elvezet:
A te igéd, és a te jobb kezed.
Igéd *tanít*, hogy kárvallást nem érünk,
Ha hittel mindig csak Benned remélünk:
És jobbkezed nekünk védő paizs:
Megoltalmaz még a halálban is! Ámen!

Szele Miklós,

ref. tanítónőképző-intézeti vallásánár

Református zsoltárok és imakönyvek

bárhon hirdetett áron a
legszebb kivitelben kaphatók

CSÁTHY FERENCZ
Debreczen legrégibb
könyvkereskedésében.

Vidéki megrendelések gyorsan
és pontosan eszközöltetnek.

Imádság a hazáért — háborús időben.

Mindenható Isten, Uraknak Ura, Királyoknak Királya!

Egy árva nemzetnek gyermekei emelik ismét Hozzád, mennynek és földnek hatalmas Urához Istenéhez a veszedelmek és próbák e nehéz napjaiban könyvelt szemeiket és esedező könyörgésüket.

Hozzád jöttünk mi Uram mindég, ha ki nem érdemlett kegyelmedből áldásaid sokaságával örvendeztetél volt meg bennünket és Hozzád, csakis Hozzád jövünk most is, midőn megzavartatott nemzetünk békesége és a háború rettenetes vihara zúg hazánk határain belül és kívül.

Égő lángtenger veszi körül szegény magyar hazánkat, hol a mi véreink, kedveseink vannak és szívünk elszorul a gondolatra, hogy a halál öldöklő fegyvere talán a mieink életét is áldozatul kívánhatja.

Mindenható Isten, mindenekelőtt alázatosan ismerjük be, hogy vétkeztünk, sokat és nagyokat vétkeztünk nemzeti múltunknak minden idejében Te ellened és önönmagunk ellen. Nemesak próbákra, de a Te kemény ítéletedre is, sőt büntetésedre is méltók vagyunk, mert elhajlottunk útidról és megoltottuk szíveinkben Szent Lelkednek mozdulását.

Magunk hívtuk ki magunk ellen a gonoszt, mert keresztyéni hivatásunkról megfélekedtünk és a szeretet, testvériség, egyetértés ápolása helyett nem egyszer idegen istennek oltára előtt áldoztunk.

Bocsásd meg ezredéves bűnünket, mely átok gyanánt fekszik rajtunk, hogy testvéri megértő szeretetben összeforradni nem tudunk.

Szánd meg hazánkat, szegény szenvedő hazánkat, melyet választott népednek boldog lakhelyül szántál és midőn e hazának megtartásáért, annak becsületéért fegyvert kell ragadnunk: add, hogy az önvédelemnek és a nemzeti megmaradásnak háborúja minél kevesebb véráldozatot kívánjon meg.

Légy nekünk hatalmas védelmezőnk, paizsunk és oltalmazónk. Dárdádat nyújsd ki felénk és ellenséginket kergesd el. Angyaliddal állj táborot rengő kedveseink testi-lelki biztonsága mellett és ne engedd, hogy az öldöklő angyal bemenetelt találjon szeretteink otthonába. Kegyelmes orcádat ne fordítsd el tőlünk és a siralom völgyéből feltörő esedezésünket vedd füleidbe óh erős Isten.

Állítsd meg a háború angyalát, minekelőtte az a csatatéren további ezrek viruló életét kaszálhatná le.

Szólaltasd meg a nemzetek uralkodóinak, kormányzóinak élő lelkiismeretét, hogy a béke áldásait előbbre helyezték a háború kétes dicsőségénél. Adj bölcsességet, józanságot és nemes keresztyén érzületet a népek sorát vezetni hivatott királyoknak és császároknak.

Ha pedig nemzetünk balsorsa úgy hozza magával, hogy újabb háború gyötrelmeit kell elszenvednünk, ha vérnek kell folynia, hogy egy nemzet igazsága és szabadsága kivívathassék, add, hogy ne folyjon hiába a drága vér, hanem annak minden kihulló cseppje termékenyítse meg a haza földjét és hozza meg a béke, szabadság szent áldásait sokat szenvedett hazánknak.

Esedezünk Előtted a háború sebesültjeiért, a csatatéren szerencsétlenül járt vagy épen kiszenvedett katonákért, a nemzeti ügynek hőseiért. Vigasztald meg ezeket ősz szülejt és minden hozzátartozóikat.

Fordítsd el a megpróbáltatások vésteljes napjait hazánk egéről és derítsd fel a béke szívárványát nemzeti életünk egére.

Engedd, hogy a következő évszázadok legyenek a béke és jólét megáldott esztendei a magyarra nézve.

Áld meg a nemzetnek vezéreit, kormányzóit, az új Magyarország lelkes munkásait és tedd gyümölcsözővé a hazaszeretetnek szent ígéit, melyeket ők hirdetnek minékünk, a mi szíveinkben.

Áld meg a mi kedves magyar hazánkat, eget ostromló esedező könyörgéssel kérünk Tégedet, hallgasd meg a mi könyörgésünket, Szent fiadnak az Úr Jézus Krisztusnak nevében kérünk

Amen.

Homestead, 1914 augusztus 16.

Harsányi Sándor,
ev. ref. lelkész.

Az igazság mérlegén.

Egyházi beszéd háborús időben

A. i. Dániel 5, 27. Megmérettél s
híjjával találtattál.

K. T. ! Azt mondja egyik kiváló írónk (Józsika M.), hogy az emberi társadalomra nézve azok a bűnök a legveszedelmesebbek, melyek a béke álarca alatt növekednek. S valóban mint a szű, mely lassú, szinte észrevétlen munkával örli a fát s semmisíti meg annak rost

Harmonium, Hegedűk, Tárogatók

és a többi hangszereket általánosan elismerve legjobban szállít

Magyarország legnagyobb hangszergyára, Stowasszer J.

csász. és kir. udvari szállító, színházak,
zeneakadémiák, iskolák és a hadseregszállítója, a RÁKÓCZI TÁROGATÓ feltalálója,

BUDAPEST

II. LÁNCID-UTCA 5. SZÁM.
GYÁR: ÖNTŐHÁZ-UTCA 3. SZ.

AAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAA

Régi hangszerek vétele és becserélése. 0000

ÁRJEGYZÉK minden egyes hangszerről külön küldetik.

*

jait: úgy örli meg s teszi semmivé népek, nemzetek életerejét a romboló munkájukat néha tetszetős külszín alatt végző bűnök sorozata.

Gondoljunk csak a múltnak ama nagy, hatalmas népeire, melyeknek erejéről a történelem csudás dolgokat regél, mi lett velük, mi törte össze hatalmuk ropant erejét: nem más, mint a hatalmi elbizakodás, erkölcsi romlottság, a titkos bűnök hosszú sora s ami legfontosabb, Istentől való elfordulás, hűtlenség azzal az örök bíróval szemben, kinek mindenöket köszönhették.

Bizonyára ismeritek K. T.! az ó-kor ama nagyhatalmú uralkodójának, Babilonia királyának történetét, aki dölyfös elbizakodottságában Istentől elfordulva, bűnbemerült népével együtt még akkor sem gondolt a megtérésre s bünt büntető Isten hatalmára, midőn ez Assyria győzhetlen táborát ellene vezette, hogy ítéletet tartson az emberi méltóságától megfélekedzett, Istent szidalmazó, gyarló nép felett s mi lett a sorsuk?

Mint égből lecsapó villám hangzik a szó Dániel próféta ajkáról, kit az isteni titkos jelek magyarázására előhívnak: „*Megméréttel, hijjával találhattál, megsemmisítettél*” (Dániel 5, 27). S írott okmányok, hiteles történelmi kútfők igazolják, hogy így lön csakugyan.

* * *

Rettenetes szavak! Szinte látjuk a borzalmat, mely nyomába kél. Egy hatalmas uralkodónak s népnek viselt dolgai vettek az igazság mérlegébe, s bűnünk oly rettenetes, erényük olyan kicsiny, olyan könnyű, hogy még a végtelen isteni kegyelem se talál mentséget számukra s a legrettenetesebb ítéletet viharozza rájuk az isteni igazság.

Vajjon a világ népeire bocsátott rémes háború eseményei s borzalmi között nem jutnak-e eszünkbe azok a szavak, melyek oly kérlelhetlen, szigorúsággal hangzottak ki évezredekkel ezelőtt egy bűnös nép felett?! Vajjon nem Isten ítéletének vihara zúg-e az ágyúk mennydörgésiben, nem „*az ő igazságának serpenyőjében mérte meg a népeket*” (Job 31. 6), melyek szemben állanak, szinte élet-halál küzdelmet folytatva egymással.

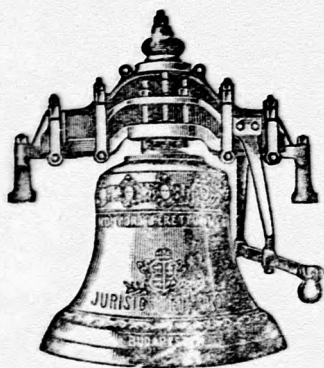
Avagy ha összehasonlítjuk a szemben álló hadakozó feleket s látjuk egyrészt az orgyilkosságra bújító s azt elkövető, idegen tulajdont romboló, a becsületszó szentségét lábbal tapodó, nemtelen eszközökkel küzdő félnek a magatartását s ezzel szembeállítjuk azt az önnön tulajdonát védő becsületes nyíltságot, a nemes érzésnek azt a fellángolását, mely még az ellenségben is testvért lát, s aljas, barbár eszközökhöz velök szemben soha nem folyamodik s még a legvéresebb összecsapásnál is, hol az ember vad indulata olyan könnyen tör felszínre, ideális, lovagias szempontok által vezeteti magát: lehetetlen csak egy pillanatra is kétségkednünk afelől, hogy melyik részen van az igazság. Avagy nem ők, a mi ellenségeink-e azok, akik, mint Ezsaiás mondja: „*tanácsot tartanak Isten nélkül s szövetséget kötnek, hogy bünt bűnre halmozzanak*”. (Ézsaiás 30, 1.)

Azt mondják, hogy a pókok, midőn a méheket megtámadják, nem ölik meg mindjárt őket, de előbb lépüket behálózzák, úgy, hogy ezek munkáikat nem folytathatják.

Nem ez volt-e sorsunk már évek óta ellenségeink alattomos ármánykodása miatt. A békés munka csendes eszközei nem reszkettek-e kezünkben a folytonos bizonytalanság miatt? Nem bénítólag, nem sorvasztólag hatott-e minden nemes célú munkánkra s törekvésünkre az a nyugalomunkat állandóan háborító, biztonságunkat állandóan veszélyeztető állapot, melybe ellenségeink kapzsisága s önérzetünket sértő kihívó magatartása sodort bennünket!?

Valóban elmondhatjuk K. T.! elmondhatja ez a nemzet s a vele bajtársi viszonyban levő nemzetek, hogy a mérték betelt, s az utolsó, bár legborzalmasabb eszközhöz kellett folyamodnunk, ha élni akarunk, ha azt akarjuk, hogy ez az ezer éves, drága honi föld idegen martalócok prédájává ne tétessék.

Nemzetünk igazi szabadságának, önrendelkezési jogunk kivívásának s a világ valódi békéjének a biztosításáért folyik ez a harc, egyrészt a sötétség s annak

Elsőrendű haranggyár, szerel a kitűnő Pozdech-féle rendszer szerint, mely annak idején Ő felsége a király által 2 aranykereszttel lett kitüntetve

Mesekönyű indítás, nem rezgetti az állványt, még kevésbé a tornyot. Csupán előnye van, hátránya nincsen. — Mérsékelt árak, szolid és szép kiállítás. — Kedvező fizetési feltételek. Alapítva 1868-ban. Felülmul minden eddigi szerelést. Telefon 77—51.

Jurisics Márton harangöntő- és harangfelszerelő-gyár
Budapest, Rózsa-utca 51—53.

Elvállal minden e szakmába vágó munkát, u. m.: elsőrendű harangok szállítását, régi harangok átöntését, régi harangok átszerelését Pozdech-féle forgatható öntöttvas-koronára, esetleg forgatható kovácsoltvas-koronára, kikopott csapok kiereselését stb. Készít fekvő és álló harangvas-állványokat jutányos áron. Költségvetéssel szívesen szolgál. Jutányos árak, pontos és tisztességes kiszolgálás. +++ Kívánatra saját költségén utazik a helyszínére.

minden hatalma, más részről a világosság s igazság ellenállhatlan ereje között.

„Nem azért jöttem, hogy békességet bocsássak e földre, hanem hogy fegyvert“ (Máté 10, 34.), így szól a világ megváltója. Hogy ez a fegyver az igaz ügynek a fegyvere, ezt azelőtt, aki a Megváltó tanításait s célját ismeri, bizonyítgatni felesleges. Fájdalom, a múltra nézve el kell ismernünk, hogy a népek története a háború története. A jó a rosszal, az igaz a hamissal, az erény a bűnnel, a világosság a sötétséggel állandó harcban él.

Az a nép, amely pusztán hódítási, vagy bosszúvágyból ragad fegyvert, bűnt követ el. Midőn azonban az önvédelem saját javainak a biztosítása, avagy bűnös cselekedetek megtorlása végett kél hadba valamely nemzet s küzdelmét siker koronázza, úgy tűnik fel, mint az isteni bűnt büntető akaratnak s ítéletnek a végrehajtója.

Valamint a természetnek, úgy az erkölcsi világnak is vannak törvényei, K. T.! melyeket büntetlenül senki át nem hághat. (Drumond H.) Azok az erkölcsiséget, tisztességet, a nemzetközi érintkezésben nélkülözhetlen formákat mélyen sértő eljárások s bűnös cselekedetek, melyek mind a mi megrontásunkra törtek, természet-szerűleg vonták maguk után azt az ellenhatást, azokat a megtorló intézkedéseket, melyeknek csodás hírével tele van már a félvilág; hogy ezeknek a végrehajtásánál Isten keze is közreműködik, erre nézve a győzelmes előnyomulásoknak s ellenállhatlan erejű támadásoknak végtelen sora kétségbevonhatatlan bizonyosságot nyújt.

Nem látjuk-e, hogy Istennek bűnt büntető akaratát tölt be rajtuk, s hogy „a hamisaknak s akik álnokságnak szolgáltak, készített az Úr iszonyú veszedelmet“. (Jób 31, 3.) Harci készségünk s szövetségeseink harci elszántsága: Istennek akaratát, Isten erejét. Ellenségeink fejvesztett zavargása s nap, mint nap ismétlődő veresége: Isten büntetése. Nem a miénk hatalmas táborá győzi le őket, de tulajdon bűneiknek súlya; „az ő bűnök miatt esik rajtuk a sok vereség“. (Ézsaiás 53, 8.); amint nem a terjedelmes tenger, hanem az a víztömeg benn a hajóban, mely mélyre vonja, okozza annak pusztulását. Az igazság mérlegére vetette őket az Úr s könnyűnek találtattak: el kell pusztulniok . . .

És vajjon az a tudat, hogy Isten igaz ítéletének mi vagyunk a végrehajtó eszközei, nem indít-e bennünket megalázkodásra Isten előtt s ha sokat kell is szenvednünk és vesztenünk, nem indít-e hálára annak meg gondolása, hogy a mi sok bűneink, gyarló cselekedeteink elfedezve maradtak Ő előtte s hogy az igaz ügyet, melynek védelmére most fegyverbe szálltunk, elbukni nem engedi s hogy kézen fogja, támogatja. diadalra segíti a benne bízókat.

Örök törvénye az emberi lét- s küzdelemnek, hogy

minden szent és nemes ügy vértanúkat kíván s annak fejlődése, virágzása szenvedésből fakad, küzdelmekből nyeri erejét.

Sokat veszthetünk mi is; elveszithetjük kedveseinket, óriási értékek veszhetnek s enyészhetnek el a mi részünkről is: de az a vér, mit honfitársaink az igaz ügy szolgálatában hullatnak, csak áldást hozhat reánk s nemzetünkre. S az a tudat, hogy Isten velünk van, megacélozza erőnket a küzdelemre s azt a törhetlen hitet fakasztja lelkünkben, hogyha Ő velünk lesz, senki nem árthat minékünk. Ámen.

Rohod, 1914 aug. 29.

Bokross Elek,
református lelkész.

A garbólei zugból.

— Levél a szerkesztőhöz. —

Nagytisztelendő Szerkesztő Úr! Ismét itt vagyok. Ismét megjelentem. És annyi irni valóm van, hogy azt sem tudom: hol kezdjem.

. . . Hallom már Szerkesztő urat.

. . . Hallom, hogy adomát mond nekem. „A pozsonyi országgyűlésen, a főrendek egy fűrasztó ülésén, József nádor már ép ki akarta mondani a határozatot, mikor mindenké remületére feláll Jordánszky Elek, tinnini címzetes püspök, a hosszú, betanult beszédei miatt rettegett orátor, és így kezdi mondókáját: „Serenissime princeps, nescio, unde ordiar“ . . . S hogy ez a rethorikai szólásmód annál hatásosabb legyen, egy kicsit elhallgatott és körültekintett. Ezt a szünetet azonban igen elmésen és csattanósan használta föl a nádor: „Si nescit, ergo sedeat“.

. . . Köszönöm szépen. Megértettem . . . de nagyon. Hanem azért nem ülök le, mint Jordánszky méltóságos úr. Ha megálmodtam, megtanultam: el is mondom. Így szoktuk ezt tenni erre mifelénk.

Egy lap akadt a kezembe. A Prot. Lapnak egy tizenöt év előtti száma. Valami csapás az rajtam, hogy mindent megörzök.

. . . Már megint közbeszól Szerkesztő úr?!

. . . „Csak híveidet nem!“ Jó. Ezt is elfogadom.

Valamikor régen, néhai jó Balogh Ferenc tanáromtól azt hallottam, hogy Kálvin négyezerszer predikált. Buta elmével (azóta, sajnos, a „buta“ elé még „nagy“ is járul) azt mondtam nagy bizton és kevélyen: lefőzöm Kálvint! Többször fogok beszélni, mint ő! Tetszik tudni?

„Oly dús, pazarló az ifjú remény:

Örökké nem hiszi ugyan hogy eljen,

De jó sokáig s ami egyre mén:

Hogy változatlan át borun, veszélyen

Kedv, ihlet, alkalom és érzemény,

Erő, kitartás, izlés, akarat —

Egy szóval, ami kell mind ép marad!“

. . . Aztán hozzá kezdtem jegyezni: hol, mikor, miről beszéltem. Mellesleg jegyzem meg, hogy nem fogom túlszárnyalni Kálvint. A tehetségéről nem beszélek, hiszen ezzel mindenki tisztában van; csak azt vallom be, hogy a túlszárnyaláshoz nincs időm. Az a könyv,

amibe jegyeztem s jegyzem ma is az előbbi dolgokat és sok más bolondságot, egyszer úgy véletlenül érmel-leki Pali kezébe került. Nevet nem akarok említeni, de a tévedések kikerülése végett megjegyzem, hogy nem a kokadi, hanem a kerekii Paliról van szó. Ez mondotta: még csak azt kellett volna utánjegyezned, hogy hány lelket vezéreltél mennyországba! . . . Sokáig gondolkoztam. Volt miről. Gondolkozásom eredménye porba tiport . . . Nem a mennynek, hanem a pokolnak voltam szállítója. De vigasztalást is vettem abból, hogy ennek sem én voltam az oka, hanem azok, akik elem álltak, hogy elmondják a holtomiglant — holtodiglant.

Mit is akartam mondani?

Igen. Hogy egy lap akadt a kezembe. Ez pedig tizenöt évvel ezelőtt nyomtatódott. Abban jelent meg valami cikkem. Ez mellékes. Valamint az is, hogy azóta nagyon sokszor és sok mindenféléről írtam. Ez is mellékes, mert ugyan az én írásomtól nem lett okos senki. Hanem ugyanabban a lapban van valami más dolog és más név is. A dolog a német egyházi ügyekről szól. Tehát németekről. Óh én mindig nagyon becsültem ezt a népet, még akkor is, midőn szidtam. Mondok egy mesét, ez megérteti lelkivilágomat.

„Simándy és Puskás Hollandiába utaznak. Puskás szidja a németet, mert góbé büszkesége fellázad az ellen, hogy egy városban több német lakik, mint amennyi székely a világon van. Simándy valami szomorú mosollyal hallgatta társa zsörtölődését. A bosszúsán zsörtölődő székelyben látta a kis, gyöngye magyart, akire kínos, fojtó súllyal nehezedik a körülöttük levő nemzet nagysága. Puskás, az önérzetes, őseire, magyarságára, nemzetének világtörténeti szerepére büszke magyar, érzi, hogyan zsugorodnak össze képzelődései, álmái, mikor egy ilyen hatalmas, világverő nemzet közé keveredik. Csodálni kezdi őt s ezért szidja.

„Hagyd el Gábor, szólj Simándy, hisz te is csak olyan vagy, mint ezek a németek. Te is ép oly büszke vagy Damjanicsra, Bem apóra, Gábor Áronra. Gál Sándorra, mint ők a maguk hőseire és vértanúira. Te is azt hiszed, hogy Magyarország, vagy pláne Háromszék a világ közepe s annál külön föld nincs a kerek földtekén.“

„Egy kis különbséggel, — felelt büszkén Puskás, hogy *nekem igazam van.*“

„Persze, hogy igazad van. Minden nemzetnek igaza van. Hitvány, csapni való náció volnánk, ha nem azt tartanók, hogy a világ első nemzete vagyunk. Azért ne haragudjál a németre.“

Tetszik érteni már, hogy miért szidtam a németet? A világverő németet én, a kis magyar?! Most már nem teszem még álmomban sem. Hiszen megtanultam, hogy a világ összes népeinek ranglétráján a *második* helyen áll. Az elsőt nem hagyom, mert magyar vagyok és kalvinista. Ugyan mondja meg Szerkesztő úr, hogy *lehet-e ennél valaki több?!*

Régebben kezdem én már ezt tanulni. Nagy tanító mesterem volt ebben viselője annak a névnek, amelyet, mondom, láttam lapunk kezembe került 15 év előtti számában.

Dr. Veress István. Még akkor nem dr. Ma már az. Mennyi okosat, mennyi szépet olvastam én azóta tőle. S nem tudnám magamnak megbocsátani, ha ezt a lelkes, fáradhatatlan munkást, a német egyházi ügyeknek ezt az alapos ismerőjét és aki nem rejtette véka alá a gyertyát, aki tudását anyagi áldozatok árán is köz-

kincesé tette, most, midőn 15 éve hogy belmunkatársra lapunknak, ne üdvözöljem. Magán levélben is megtehettem volna. De hiszem, hogy üdvözletemhez mások üdvözlete is csatlakozik, ezért tettem nyilvánosan. Kérem nt. Szerkesztő urat: adja át dr. Veress Istvánnak jó kívánataim mellett szíves üdvözletemet.

Most pedig megyek tovább. A minap. No jó, hogy eszembe jut. Egyszer mesmeg nálam volt kerekii Pali. Míg megevett tíz kiflit s hozzá megivott egy fél pohár sört, addig egy mesét mondott magáról. Azon kezdte, hogy a minap. És azután kisült, hogy ez a „minap“ húsz esztendővel volt nem az elbeszélése, hanem a születése előtt. Az én „minapom“ nem ilyen. Ez tényleg mostanában történt.

Tudomást vettünk arról, még itt a zugban is, hogy fiaink, véreink vérzenek. Még azt is megtudtuk, hogy az *ötös és tizenkettes* fiúk dicső esatát álltak. Ott kint Galiciában. Még az is a fülünkbe jutott, hogy sokan, akik menet daloltak:

„Megállok a kaputoknál
Elmenőbe, —
Ez a hely a boldogságom
Temetője.
Árnyékával elborít a
Kapufélfa,
Boldogságom fejfájának
Bús árnyéka . . .“

azok, akik menet daloltak, jönnek már haza . . . de sebesülten.

Természetes, hogy kimentünk az állomásra. Hahogy kérdené is nagytiszteletű Szerkesztő úr, még akkor sem mondanám el, hogy mit láttam ott. Híveimhez is csak annyit szóltam: gyerünk haza . . . imádkozni: . . .

„Őszbe csavarodik a természet feje,
Hűvösül az idő, hull a fák levele,
Rövidebb, rövidebb lesz a napnak utja
És hosszukat alszik rá, midőn megfutja.
Megpihen legszélén az égi határnak
S int az embereknek: benneteket várak!
Megrezdül a feje sok embernek erre:
S egymás után mennek a nyugovó helyre.“

Imádkozunk hozzád, nagyhatalmú Isten. Óh mert rajtad kívül más hatalom nincsen! Imádkozunk hozzád . . . bár már szavunk *fogytán*. . . . Elvész . . . elenyészik . . . hívő néped ajkán. Sójaj lesz az csupán, ami felszállt Hozzád . . . s minden sóhaj egy-egy fájdalmas imádság . . . szemünk hulló könnye, szívünk bús keserve . . . Hallgasd meg, hallgasd meg magyarok Istene!

. . . „Tele van az égbolt felhővel, árnyakkal;
Tele van a szívünk fekete bánattal.
Kergeti a szélvész a felhőt, az árnyat . . .
Bánat kerget minket, agyzavaró bánat.
Záporát a felhő elsírja, kiönti;
Csak mi bánatunkra nem ad vigasztalást
Rajtad kívül senki . . .“

Halj meg uram minket, mi imádságunkat . . . Vidd el szeretninkhez fájó sóhajunkat. Kis gyermek imáját, édes anya jajját, szerető hitvesnek szívbeli bánatát . . .:

„Csüggedt galyak, hervadt lombok,
Én is voltam egykor boldog;
Az az álom ébredés lett,
Az a világ összeomlott.

És azóta körülöttem
 Üszkők, romok feketélnek,
 S száll felém a rémes csendből
 Búbánatos, gyászos ének . . .
 Soha, soha szomorúbb dalt!
 Úgy átnyilaz mély rezgése.
 Pedig csak egy kicsiny szót sír:
 Ezt az egy szót: „vége . . . vége.“
 Mint ütött galy, törten állok,
 Szemeimbe köny szivárog . . .
 S halkan kérdezem magamtól:
 . . . Miért is élek? Mire várok?!”

Mindenható Isten! Irgalmadat várjuk. A míg nagy nevedet szeretve imádjuk: irgalmadat kérjük óh örök szeretet. Könyörülő Isten hallgasd meg népedet. Gyermekeid vagyunk, gyermekeid . . . mégis bűnös, vétkes, fáradt ez a nemzedék is . . . Ne emlékezzél most. uram, bűneinkre: Felejsd el, kérünk, a te nagy nevedre. Erős a mi hitünk, te benned Istenünk. Benned hívva soha meg nem szégyenülünk.

Válasz jó imánkra, szellő szárnya hozza.

„A sors rosszul bánhat velem,
 Üldözhet és számkivethet.
 Óh te gondold rólam mindig
 A legjobbat, leghívebbet . . .
 Gondold, hogy bármerre járok,
 Szívem azért ott van nálad,
 S hű keblemnek összes fénye
 Nem egyéb, mint a te árnyad.
 Óh te tudd, hogy messze földön,
 Zord hegyek közt éj borúl rám
 S körülöttem gyászt harsogtat
 Rengő lomb és omló hullám.
 Vagy e bús zaj hangja tán egy
 Újra támadó viharnek?
 Távol ezer égő aggály
 Tépi lelkemet miattad?
 Tépi lázas indulatja,
 Komor, féltő szenvedélye:
 Ne feledd, hogy angyalom vagy
 S nálad van az üdv, a béke . . .
 Ne feledd, hogy életemnek
 Te vagy egyedüli álma,
 Reménysége, diadala,
 Dicsősége, szebb világa . . .
 . . . Majd derültebb lesz az élet,
 Árnya hőbb a sok sugártól
 És közel jön végre mindaz,
 Mit most elföd sűrű távol;
 Hű szívünket — óh én hiszem —
 Isten maga össze hozza,
 S virágot is ad, hogy kezéd
 Koszorúba összefonja . . .
 Győzedelmi koszorúba! . . .“

Mindenható Isten! Békességnek ura! Békességért szál fel népednek imája. Ágyúdörgés közül . . . kard csatogás közül száll hozzád az ének . . . az ima, az ének . . . szeretettel kérünk: óh vedd figyelmedbe. Küldj biztató sugárt síró gyermekidnek. Könyörület atyja, óh tedd meg, óh tedd meg!

Vér festi a földet, hősök hulló vére . . . Óh hogyha belőle szabadságfa nőne! Vér festi a földet . . . óh hogyha belőle örök béke jönne, fehér rózsza nőne! Vér

festi a földet . . . nehéz harcban állunk . . . háború az éltünk, háború az álmunk . . . De:

„Elfeledni, hogy mi voltunk
 A szabadság fölkezt népe . . .
 És mi voltunk, kiket aztán
 Szent nevéért letiportak
 S fojtogattak sárba, vérbe;
 Elfeledni, megtagadni
 Azt a fényes, büszke múltat,
 Tehetjük-e anélkül, hogy
 Gyávák legyünk s nyomorútlak?“

Nem tehetjük . . . nem tehetjük. De neveddel megyünk harcba. Légy vezérünk, légy oltalmunk, hű népednek védő pajzsa. Gyógyítója a betegnek, balzsama a sebzett szívnek, nyugtatója elesettnek. Amen.

Hát igen, csak nem állná ki ez a Csiky Lajos kritikáját. De nem tehetek róla, ha ilyen álmodom s más nem telik tőlem. Úgy veszem észre, hogy jó ez a garbóci zugban. És ez nekem elég.

De itt ám haragudni is szoktunk Még pedig cifrán. Anekdotát mondok:

A türelemről és a harag káros voltáról prédikált a tiszteletes úr, szépen elmondván hívei előtt, hogy milyen kegyes ember volt az a Jób pátriárka, hogyan meg tudott nyugodni az őt érő csapásokban és soha sem zúgolódott.

Haza megy aztán, készül az ebédhez: leküld a pincébe, hozzanak fel neki abból a jó 34-ikiből egy üveggel. Hát azzal a rém hírrel jönnek vissza, hogy lepattant egy abroncs a hordóról, mind elfolyt a bor. „Tyhűj veszedelem canis máter, erre meg amarra!“ — Kiált a pap s elkezd jajveszékelné, ahogy tőle telik.

„Ugyan, ugyan, — feddözik erre a jó tiszteletes asszony, — hogy tudsz úgy indulatoskodni; nem magad mutattad-e fel példa gyanánt Jób pátriárkát, aki úgy megnyugodott minden veszteségben?“

„Eb anyja Jób pátriárkának, — szól vissza a pap, soha sem volt neki, de még az öreg apjának sem olyan 34-iki bora, mint az enyém, ami elfolyt!“

Hát kérem szívesen, én is türelmes ember vagyok. Hanem ha kell „szoktam káromkodni böven.“ Tegnap is megtettem. A békési ref. lelkészi hivataltól kaptam egy levelet felbontva. Kívül rá van írva:

„Portóköteles tartalom gyanúja
 miatt bizottságilag felbontandó.
 Igazgatóságnak jelentve.“

A levélben bent volt Kirner A. Bertalan beszéde a haza védelemről. Ára 40 fillér. A teljes jövedelem a csatába vonult békési katonák elmaradt családjai segélyezésére szolgál. Nt. szerkesztő úr! A posta nem valami Bors Berci-féle „bizonyoságot“ szerzett itt magának? Vagy rólunk énekel Szípulusz, mikor „a megbízhatatlanok“ című munkáját írja? Nem lehetne oda mondani: „Hej, urak; a kálvinista pap káromkodás közben ejtett könye ritkább, mint a vére s ép azért nagyon becses folyadék, ügyeljete rá, ha önti!“ Mi vagyunk a gyanúsak, a megbízhatatlanok?! Azokat a fiúkat, azokat a java magyar bakákat és hősiességükkel egy világot ámulatba ejtő huszár gyerekeket ki tanította hazát szeretni?! Megtörtént ez a levélfelbontás mással is? Vagy csak velem? Főtiszteletű püspök úr nem emelhetné fel hatalmas szavát s nem kérhetné-e meg, hogy: kálvinista pap mikor esalta meg a hazát? Vagy már felettünk áll még egy postamester is?!

De nem írok tovább, mert félek. Félek a nádi verébtől, akarom mondani nagybányai Elemértől meg a feleségemtől. Olyanformán történt a dolog, hogy a feleségem vett Szatmáron egy álmos-könyvet. Az van benne írva, hogy a januárban született ember haszon-talanul fecseg sokat. Hát nem akarom, hogy rám olvassa. Elemértől hogy miért félek? no hát: mikor Debrecenből kikerültem, *tisztelőim* konferált pénzből vettek nekem egy albumot. Fiúk! az egy krajeáros írka meg van ma is. Nem szeretném, ha Elemér rám olvasná *ma* azt, amit *akkor* abba írt: „A mék tyúk sokat kárál, keveset tojik“.

Az Isten áldja meg minden jóval nagytiszteletű szerkesztő urat. Vagyok

Garbólcson, 1914 szept. 9.

* kiváló tisztelettel
Garbólczi.

A nagyszalontai ref. egyházmegye őszi közgyűlése.

A történelmi idők komor hangulatával gyűltünk össze folyó hó 10-én egyházmegyénk őszi közgyűlésére Nagyszalontán. Máskor minden gyűlésünk ünnep számba ment, amely atyafiságos találkozóra hozta össze két vármegye területéről lelkészeinket s egyházainak képviselőit: most akik összejöttünk, nem tudtuk felszabadítani lelkünk az események hatása alól s önkénytelenül is, akaratlanul is aggodalmaskodunk a messze végeken küzdő szeretteinkért.

Nagyon sokan hiányoztak is. A hiányos vonatjárás, a bizonytalan esatlakozás többeket otthon marasztott.

Sajnosan nélkülöztük gróf Tisza István egyházmegyei gondnok úr ökegyelmességét is, akit közgyűlésünkhöz intézett meglehangú sorai szerint a rendkívüli idők, rendkívüli eseményei tartottak távol. — Elnöki székét a gyűlés folyamán dr. Balogh Elek legidősebb világi tanácsbíránk foglalta el.

Esperes úrnak gyűlésünket megnyitó buzgó, meghatározó imádsága és a formások elintézése után az újonnan választott tanácsbíró: Kassay Béla tenkei lelkész és aljegyző: Percz István körösnagyharsányi lelkész eskettük fel, akiket az egyes presbyteriumok ritka egyértelműséggel választottak meg új tisztségre. Az egyházmegye bizalmát néhány rövid szóval, az atyafiság révén is Kassay Béla tanácsbíró köszönte meg.

Az előre összeállított tárgysorozat sorrendjének megváltoztatásával kiváló fontosságánál fogva itt tárgyaltuk Balogh Ambrus esperes urunk lemondó levelét. Egy év óta gondolkodtam ez elhatározásomon, — írja lemondó levelében, — elhatározásom végleges, megmásíthatatlan . . . honoris causa ne marasszanak . . . Bár többen sejtettük már esperes urunk elkedvetlenedését. — elhatározása mégis meglepett mindnyájunkat. Kértük s nem honoris causa, — de a szeretet, a ragaszkodás, a tisztelet, a megbecsülés minden kifejezhető jelével akartuk elhatározásának megmásítására rábírní. Az az igaz, az az erős ember, aki erős keze mellett áldott szívének jóságát annyiszor érezte mindnyájunkkal, — aki működésében megvalósította Idvezitőnk ama tanítását: „valaki ti köztetek első akar lenni: legyen a ti szolgátok“; — aki több éven át, minden segítő kéz nélkül egymaga intézte nagy egyházának és egyház-

megyénknek minden ügyét-baját: most nem hajolt meg a szíves kérés, a minden oldalról megnyilatkozott óhaj-tás előtt. A veszteség komoly meghatottságával el kellett fogadnunk lemondását.

Espéresi, tanügyi bizottsági, számvevőszéki és missiói jelentéseket tárgyaltunk aztán. Jobbára helyi érdekű és vonatkozású dolgok. Közülök csak azt említem, hogy a tanügyi bizottság javaslatára, konkrét esetből kifolyólag, kötelezőleg kimondotta közgyűlésünk, hogy az osztályt vezető tanítók a 80 létszámon felül is kötelesek beírni és elfogadni a református vallású tanköteleseket.

Jóváhagytuk Körösszegapátiban Kódsi János, Nagyszalontán Debreczeni István lelkészek választását s Debreczeni Istvánt az egyházmegye levéltárnokául megválasztottuk.

A további tárgyak: építési, kölcsön, rendkívül és újadó kulcsok, díjlevelek, tőkesegély, református segélyegyleti, s államsegélyi kérvények voltak. Nagyobb részt vita nélkül lettek elfogadva. A 90 számból álló tárgysorozattal délutáni 1 órára végeztünk.

Közebedre a kaszinóba gyűltünk, ahol máskor a cigányoknak juttatott filléreket a nagyszalontai vöröskereszt-egylet kórháza javára gyűjtöttük össze s ajánlottuk fel.

Délután a bíróság ülésezett. Mindössze 2 tárgy volt. Egyik a nagyzeréni lelkészválasztás, ahol a panasz elutasításával dr. Gyenge János választását megerősítette a bíróság; a másik szintén nagyzeréni ügyben P. Sándor Károly presbitert feddésre ítélte. A panaszosok az ítéletben megnyugodtak.

Notárius.

Napról-napra.

(Folytatás.)

XII.

Szeptember 17.

Lajos király elfoglalja Zárát. 1357.

Máriát magyar királyllyá koronázzák. 1382. „Egyike volt a legszerencsétlenebb asszonyoknak, — írja Szalay. Leánya Magyarország leghatalmasabb királyának örököse, majd uralkodója egy nagy birodalomnak, de abból, ami egy nőt boldoggá tehet, vajmi kevés része volt. Tizenkét éves korában királyllyá lett, neve alatt sok eselt szöttek, letették a trónról, majd arra visszahelyezték. Tizenhat éves volt, midőn kilenc hónapig fogságban sílődött, mi közben nem egyszer kellett a halálnál is borzasztóbb félelmeket kiállania. Mikor pedig a börtönből kiszabadult, a még élte virágában levő nő már elaggott és végkép meg volt törve. Élete csak a szenvedések hosszú láncolata volt.“

Szeptember 18.

„Nem szablya, hegyes tör: gyalázatos zsineg vete véget, korán, ifjú éveinek!

Nem világos nappal, hanem éjjel, orvul, megejtve, kicsalva hűtlen női Karbul.“

Endre herceg. 1345.

Ulászló megkoronáztatása. 1490.

A hatalmak kiadják a varsói nyilatkozatot Lengyelország felosztásáról. A megszálló osztrák és magyar csapatokat Hadik, Eszterházy és d' Alton vezették. 1772.

Nagykanizsán Vidos őrnagy megveri a horvátok egy kőborló csapatát. 1848.

Szeptember 19.

Szécsényben az országgyűlés rendei megesküsznek a vezérő fejedelemnek, II. Rákóczy Ferencnek. 1705.

Kossuth Lajos született 1802-ben. Népünk ezt a napot fogadta el születése napjaul. Mit írjak róla? Kossuthról? Talán legjobb lesz idéznem Eötvös Károlyt, aki így ír: „Kossuth Lajos volt nekünk legnagyobb szabadsághősünk. Ám alig hiszem, hogy megszülessen valaha a magyar történetíró, aki teljesen megtudná velünk értetni Kossuth Lajost. Mert erre az óriási munkára csak egy Shakespeare volna képes, egy Isten kegyelméből való költő, aki nem az emberi tudás bizonytalan eszközeivel, hanem a lángész csalhatatlan ösztöneivel dolgozik. Ha valaha valaki meg fogja írni az emberiség intellektuális erejének történetét, akkor Kossuth Lajost Julius Caesar és Napoleon előtt fogja említeni. Azok kikerülő úton jutottak hatalomra, pályafutásukhoz szükségük volt nyers erőre, óriási hadseregekre, Kossuth ellenben közvetlenül, önmagából, tisztán egyéni tulajdonságainak érvényesítésével lett a nemzet vezérévé. Fegyvere az ékesszólás volt. Ha az ékesszólás erejét annak hatása után ítéljük meg, akkor Cicero és Demosthenes ékesszólása semmivé törpül a Kossuthé mellett.

Felséges örökségként egy mérhetetlen kincset hagyott nemzetére: a törhetetlen, a hajthatatlan, az önmagához mindvégig hű szabadsághős emlékét. Századok mohából kitisztította s napsugaras fénybe állította elénk a magyar függetlenség eszméjét s ami még ennél is több: szentséges szenvedéllyé tudta tenni ezt az eszmét. Minden népnek volt egyetemes eszméje s nagy nemzeti szenvedélye, mely életének célját alkotta, csak a magyarnak nem volt 150 évig. Amint az utolsó hős kuruc behunyta szemét: kialudt a függetlenségnek nemcsak nagy szenvedélye, de még eszméje, még gondolata is. Napkeleten, török tenger partján, lengyel földön míg élt néhány ősz hazafi, diadalmas csaták egykori hősei, — hazátlan bujdosók: addig még élt az az eszme. Hanem azután lemondott a nemzet örökre önmagáról; még imádságban sem terjesztette tovább a nagy nemzeti öntudatot, melyért Rákóczy hadai véreztek.

És Kossuth Lajos visszaszerezte fajunk számára mindazt, amit másfél század óta elvesztettünk s amiről a nemzetnek kicsinyje, nagyja azt hitte már, hogy azt örökre elvesztettük: a szabadság és függetlenség vágyát, eszméjét és szenvedélyét, az egyetlen igaz nemzeti öntudatot.“

Szeptember 20.

Zsigmond a „római szent birodalom“ császára lesz. 1410.

II. Rákóczy Ferenc megesküszik az ország rendeinek. 1705.

Az osztrákok püfölik egymást. 1788. Szalay így adja elő a dolgot: „A törökök beütöttek Krassó-Szörénybe. E beütés alkalmával történt, hogy a 21-ikére virradó reggelen az osztrák csapatok egy részénél az a hír terjedt el, mikép az utánok jövő osztrák csapatok törökök. Megtámadták a vélt ellenséget, mire óriási zavar keletkezett. Maga József is életveszélyben forgott. Csak reggel felé lehetett a rendet helyreállítani. 30 ágyú került az ellenség kezébe. Ez volt a Lugos és Karánsebes közt vívott csata.“

... Nem tartozik a dologba, de azért leírom. Gróf Eszterházy Károly püspök egyszer a Dunántúlon utazva, egy kis városban kora reggel zajra ébred: „Mi baj van?“ — kérdi inasától. „Semmi kegyelmes uram, csak egy német vándorlólegény felakasztotta magát egy fára.“ Bár minden fa ilyen gyümölcsöt teremne!“ — sóhajtott a püspök.

Hát én nem mondok semmit arról a csatáról.

Miava. Vojnits Lajos őrnagy megveri a hurbanistákat. 1848.

Szeptember 21.

II. Endre magyar király meghal 1235.

Trónra lép Szulejmán 1520.

Székesfehérvárt a magyar csapatok visszaveszik a töröktől. 1601.

Lengyelország felosztását a lengyel országgyűlés tudomásul veszi. Reviczky bírja rá őket, hogy nyugodjanak meg abban, amin változtatni nem áll hatalmukban. A lengyel rendek ezt az okoskodást teljesen megértették (hogy jobban megértsék, arra igen alkalmas volt az orosz fegyverek jelenléte is) s országuk felosztásához egy „nye pozwolim“ nélkül hozzájárultak. 1773. Azt mondják és hiszik még ma is sokan, hogy Kosciuskó, a nagy lengyel szabadsághős mondotta volna: „Finis Poloniae!“ 1794. okt. 10-ikén a masiejowicei ütközet után, mikor megsebesült és orosz fogságba jutott. A hős teljes lelkéből tiltakozik 1803. nov. 12-ikén Ségur grófhhoz intézett levelében e „gyalázatos káromlás“ ellen. De nem kell tiltakoznia: kimondták azt tettben a lengyel rendek még 1773-ban.

Széchenyi István gróf született 1791-ben. Akkor írunk róla, mikor a költő dalol:

„Egy szó nyilallott a hazán keresztül

S egy röpke szóban annyi fájdalom . . .“

Szenttamás ostroma. A rohamot maga Mészáros Lázár vezette; vakmerően, bámulatos elszántsággal. A süvítő golyók ott repkedtek feje körül, több gránát lova előtt pattant szét, de ő mint egy hadisten, mozdulatlan arccal, nyugodtan állt a halál e szörnyű aratása közt. Pirkadó hajnaltól délig tartott az ostrom. Csapataink páratlan vitézséggel harcoltak; a rác-fészek vérázott

sáncaira azonban ezúttal sem kerülhetett a magyar trikolor. 1848.

Szeptember 22.

Az osztrák-orosz egyesült haderő Martinestyénél nagy ütközetben megveri a törököt. A kivírt győzelemben nagyrészüik volt a magyar csapatoknak s azok vitéz vezetőinek. 1789.

Kis János született a sopronmegyei Szent Andrásán 1770-ben. Költő, író, műfordító, pap, végül dunántúli szuperintendens.

Ürményházát a szerb felkelők kirabolják. 1848.

In effigie. 36 halálra ítélt magyar kerülne bitófára, ha jelen volna. Sebaj! Felakasztják fekete táblára fehér betűkkel írott nevüket. Az utolsó Kossuth. „Jót nevünk — írja Irányi —, mikor tudomásunkra jutott, hogy mi tulajdonképen már nem is élünk s hogy bennünket az atyáskodó osztrák kormány a mi tudtunk nélkül felakasztatott.” 1851.

Szeptember 23.

Mária Terézia Józsefet kormányzó társául nevezi ki. 1765.

Maderspach Udvarszálláson megveri Borbalics szerbjeit. 1848.

Szántódon a nemzetőrök futamítják meg a horvátokat. 1848.

István főherceg, az utolsó nádor, elhagyja az országot. 1848.

G.

IRODALOM.

— **Könyvismertetés.** *Keresztjén hittan- és erkölcs-tan.* Tanító- és tanítónőképző intézetek számára. Írta S. Szabó József debreceni ref. kollegiumi tanár. A tiszántúli református egyházkerület tulajdona. Debrecen, 1914. Hegedüs és Sándor könyvkiadóhivatala. 88 lap. Ára 1 kor. 32 fillér.

Régóta érezzük már hiányát a középiskolák felsőbb osztályaiban olyan vallástani kézikönyvnek, amely a hit- és erkölcsi elveket bibliai alapon a mai kor nézeteivel és eszméaramlataival kapcsolatban adja elő. Nemesak vallástanárok, hanem gyakorló lelkesek túlnyomó többségének felfogását képviseli az a nézet, hogy a heidelbergi káté ma már a jelzett célnak nem felel meg. A heidelbergi káté, ez a mindnyájunk előtt tiszteletreméltó könyv, a dogmák compendiuma, a XVI. század productuma s mint ilyen nem ment egészen a középkori scholasticismustól; száraz, a növendékekre vonzó erőt nem tud gyakorolni s ez által nem csak hogy felkeltené, hanem még inkább elvonja az érdeklődést a hit- és vallástani kérdésektől. Szóval a heidelbergi káté nem való vallástani kézikönyvnek a XX. században. Eddig ez a könyv szolgált kézikönyvül a tanítóképzőintézet II. osztályában. Ez a könyv kitünő szolgálatot tett addig, míg a dogmák erős uralma fennállott, de korunk dogmaellenes áramlatának, a hitbéli közönynek, a vallástalan-

ságnak vele gátat vetni nem lehet. Itt más eszközökről kell gondoskodnunk, olyanokról, amelyek nincsenek kivrívó ellentétben korunkkal. Új betegségeket csak új gyógyszerekkel lehet gyógyítani!

Ilyen elvek szemelött tartásával írta meg S. Szabó József Keresztjén hittan- és erkölcs-tanát. Munkája a legelfogadhatóbb theologiai iránynak, a modern-positiv iránynak a kifejezője. A bibliát, a positivumot helyesen tudja összekötni a modernnel, a mai kor követelményeivel s így munkája hatalmas cáfolat ama téves állítással szemben, mintha a biblia felfogása, nézete, elvei elavultak s korunk viszonyaiba többé nem illeszthetők be. A szerző által a szentírás és a hittan között létesített erős connexus keresztülvitelét azonban már látjuk az erkölcs-tanban, amelynek jellege ennél fogva a moráltól inkább az ethika felé hajlik. Az ész által megteremtett erkölcsi elveknek a szentírástól való, ha nem is egész, de részleges elkülönzése sem válik előnyére a munkának. Ha a hittan christocentrikus, legyen az az erkölcs-tan is.

Teljesen osztom szerző azon nézetét, amely szerint a hittan doctrinalis, magasabb előképzettséget, tehát theologiai képzettséget igénylő tétéleivel bővebben nem foglalkozik. A hitélet erősítésére ezek a szórszálhasogató tétélek különben sem valami nagy súllyal esnének a mérleg serpenyőjébe. Feleslegesnek találnám magam is szerzővel együtt az olvasandó bibliai helyeket mindenütt közreadni. Elvégre ez tankönyv és nem vezérkönyv akar lenni. A vallásoktatóknak tudniok kell, hogy esetről-esetre mely részleteket kell olvasatniok a bibliából.

Ami legfeltűnőbb a munkában, ami talán sokak kifogását és tiltakozását idézheti elő, az a módszer, amellyel szerző a hit- és erkölcsi tétéleket támogatja. Nem a merev katechesis ez, hanem apologetikus módszer, amellyel a szentírásból merített tétéleknek ellenébe helyezi a kor ide vonatkozó felfogását, téves nézetét, nem csupán megismertetés, hanem inkább védelmi szempontból. Nekünk a hit- és erkölcsi elveket nem csak adni, megismertetni, hanem azokat megvédeni is kell. Ha a heidelbergi káté a dogmatismus korában tétéleit a katolikus dogmáktól védi meg — nekünk a mi tétéleinket korunk téves eszméitől kell megvédenünk az evangélium örök, a változó időktől nem függő igazságaival. És ha mi növendékeinket korunk eszméaramlataival nem ismertetjük meg, a családban, kint az életben, könyvekben, hírlapokban megismerkednek azokkal. És így előáll az a visszas helyzet, hogy csak a téves nézeteket ismerik meg, de az ellenök használható védelmi eszközöket nem. Növendékeinket ezen téves eszmékkal szemben az igazság fegyverével kell felvértezni s oda állítani az élet küzdelmébe.

A különböző nézetekkel kapcsolatban felhozott műszavak ellen azt a kifogást lehetne tenni, hogy a középiskolák tanulóinak egy része nem tanulván latinul vagy görögül, — a műszavak alkalmazása sok nehézségbe ütközik. Ez igaz, de ne feledjük el, hogy ezek a műszavak legtöbb esetben magyarra nem adhatók vissza, másfelől pedig az irodalomban, a mindennapi életben gyakran szerepelnek s így tudásuk okvetetlen megkívántatik.

Nemesak a tárgyalási módszer, hanem maga a felosztás is szerintem helyes, logikus, egyszerű könnyen áttekinthető. Míg a hittan 3 részre (I. Isten és a világ. II. Isten és az ember. III. Isten és az Idvesség), addig az erkölcs-tan két részre (Erénytan és büntan) oszlik.

Amennyiben a szerző, mint az egyházkerület által megbízott írója ennek az igazán értékes munkának műve átdolgozásánál, a bíráló bizottság által kívánt módosításokat minden vonalon jól és helyesen keresztül vitte, szerintem kifogások ezen könyv ellen alig tehetők. Egy pár megjegyzésem azonban még most is van. Ha a szerző ismeretszerzési forrásul a lélektant is felhasználja, akkor ezzel összhangban kellene használnia az „erköles” kifejezést is. Az erköles szó magában foglalja úgy a jó, mint a rossz erkölcsöt és mégis szerző ezt a szót mindig jó értelemben használja. Erkölestelen ember lélektanilag nincsen, hanem jó vagy rossz erkölcsű ember.

Az erkölcsi szabadsággal kapcsolatban (47) meglehetett volna magyarázni, hogy mi az a Kant által hangsúlyozott heteronomia és autonomia. Az egyéni erényeknél (63. l.) külön fejezeteket lehetett volna szentelni a mértékletességnek s a tisztaságot és becsületességet egy §-ba összevonni. Kár, hogy szerző a munkásság erényét nem a folyvást munkálkodó Teremtőre, az Idvezítőre, a szentírásra való hivatkozással igazolja. A családiasságnál (70. l.) kifejezésre kell juttatnunk, hogy az embert a vele született szimpatikus érzés teszi társas lényvé. A monogamiával szembe állítandó a polygamia. Nem lehet figyelmen kívül hagyni annak megemlítését sem, hogy a családért való munkálkodásból fejlődik ki a közeért való munkálkodás.

Mindent egybevetve S. Szabó József igazán hivatott volt arra, hogy e munkájával a magyar református egyház vallásitanításában új korszakot nyisson. Aki elolvasta vagy hallotta az orsz. ref. tanáregyesület 1913. évben tartott gyűlésében tőle a mai kor vallásoktatásainak elveit, követendő módszereit, — jól eső érzéssel látja az ezt hangsúlyozott elveknek ebben a munkában való megtestesülését. Új iránynak friss szellője csap itt meg bennünket; új hid tűnik elénk, amely sikerrel áthidalja az exakt és a hittudomány közötti nagy űrt. Az isteni és emberi tudomány kibékülve jelenik meg itt mint két jó barát, akiknek ifjak szívét kell újra visszavezetni az emberiség legfőbb kincséhez — a hithez.

Dr. Veress István.

A debreceni m. kir. tudományegyetem rectora.

17—1914

Az egyetem hallgatóihoz!

Egyetemi Polgárok! Kedves fiaink!

Az ős főiskolában az új tudományegyetem kapui megnyíltak s mi szeretettel hívunk, várunk benneteket a nagy tradíciók: a józan vallásosság, a tiszta erkölcs, lángoló hazafiság s magasztos eszmények által megszentelt falak közé, hogy ifjú lelketek bontakozó szárnyait erősítsük biztos repülésre az előttetek álló nagy cél felé. Megreped szívünk a nagy gondolatra: a magyar hazának magyar intelligenciát nevelni s türelmetlenül várjuk az időt, hogy megnyithassuk száncat szóló néktek a tudás ígét.

És mi mégis a megnyitás ez első pillanatában, a közös tudományos munka fölvétele előtt, más hivatást szánunk nektek, testben erős, lélekben ép ifjak: azért hívunk ide a tudomány csendes berkeibe, hogy elküld-

jünk benneteket oda, hol vitéz katonáink, a világ első hősei, karddal írják a történelmet, ágyúval szántogatják dicsőbb jövő rideg barázdáit, vérrel csókolják be termő idő biztató zálogát az idegen földbe.

A dalos madár hallgasson el ma, vészmadarak vijjogják be fületekbe, lelketekbe: a haza veszélyben; a tanítás és tanulás termei maradjanak üresen s népesedjenek be a harcmezők legendás hősökkel; Minerva tudós baglyának odú ma a helye, turulmadár szárnyacsattogása süvítse felettetek, előttetek: hareba mind, kinek karja, lelke ép; csatára, kinek szíve helyén van; halálba, aki élni akar!

Apáitok homlokáról lobogja a büszke láng, anyáitok szeméről szikrázza az égi köny, testvéreitek ajkáról csattogja a dacos csók: dicsőség, áldás, üdv a hősnek, ki az ő tűzhelyükért, becsületükért, templomuk csöndjéért, ősz királyért, szent hazáért vérrózsákat fakaszt vad ellenség rianó táborán; s szégyen arra, ki ma jogcímet keres, melynek hitvány bokra mögé gyáván elbújhatik.

Megsértenénk tiszta lelketek szeplőtlen eszményeit, ha szükségét látnók rábeszélni benneteket; röviden, de lelkünk teljes hevével s hitével szólunk hozzátok: A zászló kibontva. Sorakozzatok!

Áldásunk kísér, imádságunk fedez, ölelőkarunk vár vissza a biztos diadalból.

Isten nevében előre!

A közös hadügyminiszter* úr rendelete alapján a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr hozzánk intézett felhívására kihirdetjük, hogy szükséges lévén a hiányok pótlására minden tekintetben alkalmas altisztek kiképzése, a hadügyminiszter úr azok számára, kik az egyéves önkéntesi szolgálathoz szükséges tudományos képesítéssel rendelkeznek, intelligenciájuknak megfelelő külön kiképzés céljából csoportokra osztottan egyelőre Wien, Gráz, Prág és Innsbruck állomáshelyeken „**altiszti iskolák akadémiái önkéntesek számára**” címen tanfolyamokat rendezett be, melyekre jelentkezéseket közvetít az „Akadémiai jelentkező iroda és tudakozó intézet önkéntes hadi szolgálatra” Wien, I. ker., Egyetem. Előzetes jelentkezéseket a rectori hivatal fogad el.

Jelentkezhetnek 17—20 éves önként belépők, népfölkelő korosztályúak, besorozott, de még be nem hívott, be nem sorozott, de önként belépni kívánó hadkötelesek, hadköteles koron túl lévők s kik a honvédség póttartalékába tartoznak vagy jutnának (theologusok és s. lelkészek).

Az összes jelentkezők kötelesek az egyéves önkéntes szolgálatra előírt, tudományos kiképzésről szóló igazolásukat bemutatni s a kiképzési osztályokba (gyalog, vadász és műszaki csapatok) való felvételükre vonatkozó igényüket bejelenteni.

A belépni szándékozók az egyetemre azonnal beiratkozhatnak s tandíjfizetési kötelezettségük felfüggesztetik. Akadályoztatásuk esetén a személyes megjelenéstől eltekintünk s gondoskodásunk legfőbb tárgya leendő, hogy önkéntes bevonulásuk pályájukat illetőleg reájuk nézve semmi hátránnyal ne járjon.

Bővebb felvilágosítások a rectori hivatalban nyerhetők.

Debrecen, 1914 szeptember 17-én.

Kiss Ferenc,
e. i. rector.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Az elmúlt vasárnap d. e. 9 órakor** megható istentiszteletet tartott a főtiszt. Püspök úr a nagytemplomban a sebesült katonák részére. A nagytemplom az érdekelteken kívül zsúfolásig megtelt közönséggel. Főtiszteletű úr mélységes imája és felülmúlhatatlan szépségű beszéde, melyben a hazáért kapott sebek hasznáról és dicsőségéről elmélkedett, leírhatatlan hatást gyakorolt a jelenvoltakra. Mindenki a legfelelőbb érzésekkel szívében távozott a kapottak hatása alatt az Úrnak szent hajlékából.

— **Új theol. tanár.** A dunántúli ref. egyházkerület múlt heti rendkívüli közgyűlése, melyek megtartását halaszthatatlan ügyek tették a háborús idők viszonyai dacára is szükségessé, a Németh István püspök úr eltávozásával megüresedett pápai ref. theologiai öszövetési írásmagyarazati tanszékre Czegléd Sándor nagysallói ref. lelkészt, ellenjelölt és pályázó hiányában, egyhangúlag rendes tanárrá választotta. A Czegléd S. neve kiváló irodalmi munkásságából előnyösen ismert s így nagy megnyugvással s őszinte örömmel fogadjuk megválasztását s kívánunk munkájára Istentől áldást és kegyelmet.

— **A II-ik lelkész képesítő vizsga** a múlt hét egész folyamán tartott s eredménye a következő: 40 ifjú állott elő lelkészi vizsgára, közülök kettő javító, egy pedig különbözeti vizsgát tett. A különbözeti vizsgát tevő Lányi Lőrinc korábbi kath. lelkész volt. Mindhármójok vizsgája elfogadtatott. Teljes vizsgát tettek 37-en. Közülök jelesül képesítették: Bányai Lajos, Hörömpő Dezső, Nagy Károly, Szutor Jenő; jó képesítést nyertek heten, a többiek pedig képesítették. Legyen áldás munkájukon.

— **Új theol. igazgató.** A dunántúli ref. egyházkerület múlt heti ülése Csizmadia Lajos ref. theol. tanárt, a pápai theol. akadémia igazgatójává választotta három évi időtartamra. Az új igazgatót fontos munkakörében szíves örömmel üdvözljük.

— **Csernák Béla berettyóújfalui lelkész.** A berettyóújfalui ref. egyház a Zih Sándor Debrecenbe való jövelele által megüresedett lelkészi állásra f. hó 13-án óriási szótöbbséggel Csernák Béla furtai lelkészt választotta meg. Ritkán találkozott a közel múltban nagy egyházakban végbement választás széles körben oly nagy megnyugvással és általános örömmel, mint Csernák Bélának ezen fényes gyülekezetbe való választása. Csernák Bélát lapunk olvasói magvas cikkeiről már több mint egy évtized óta ismerik. A Debreceni Lelkész tárban pedig egyháztörténelmi predikációival igazán úttörő munkát végez. Fényes tehetségéről, kiváló adminisztratív munkásságáról sokat tudnak beszélni azok a szép alkotások, amelyeket a furtai ref. egyházban létesített. Ad-

jon a Gondviselés Istene a mi köztiszteletben álló barátunknak újabb működési terén erőt, kitartást és sok sikert!

— **Elhunyt debreceni tanító.** Mélyen szomorodott szívvel tudatjuk szeretett jó férjem, édes apánk, apó-sunk, nagyapánk és jó rokonunk *id. Herczegh János* református igazgató-tanító és énekvezér, presbyter, városi bizottsági tag stb. fáradhatatlan munkás életének 74-ik, boldog házasságának 15-ik évében, 1 heti súlyos szenvedés után f. hó 19-én reggeli 5 órakor történt csendes elhunytát. Kedves halottunk földi részeit folyó évi szeptember hó 21-én hétfőn délután 3 órakor fogjuk az Ispotály-telep 8. sz. alatti lakásunkról az Ispotály-templomban tartandó ima után a Cegléd-utcai temetőben örök nyugalomra helyezni. Végtisztességtételére rokonainkat, ismerőseinket szomorú szívvel meghívjuk. — Debrecen, 1914 szeptember hó 19-én. Áldás és béke lengjen porai felett! Bánatos özvegye: özv. Herczegh Jánosné Dietz Aurélia. Gyermekai: Béla nejevel, Balázs Juliánnával, Árpád nejevel, Cseh Margittal, Etelka, Dezső nejevel, Fazekas Ilonával, Kornélia, János, nejevel Szathmáry Juliánnával, Pál nejevel, Szabó Boriskával, Sámuel nejevel, Dávid Juliánnával. Menye: özv. Herczegh Zoltánné Tóth Paula.

— **A háború.** E hétről is sok feljegyezni valója akad a háború krónikásának. A keleti és nyugati harcmezőn egyaránt jelentős események játszódottak le. A mi seregeink keleten új hadállásokba helyezkedtek el, készülvén az újabb, döntő csatára, Hindenburg serege pedig folytatta diadalmos előnyomulását Kelet-Poroszországhól Orosz-Lengyelországba. Délen meg boszniai seregeink behatoltak Szerbia területére s Krupanj-nál megvervén a szerbeket, megsebesítették a felelőtlen fecsegéséről híres György szerb herceget is. Majd újabb posztók elfoglalásával folytatták diadalmos útjokat a kiéhezett, agyonfáradt s a kolerától is szorongatott Szerbia belseje felé. Nyugaton, Franciaország területén még egyre tart a döntő csata németek és francia-angolok között, de már a német seregek szemmel látható fölényben vannak. Még pár nap s remélhetőleg jelenthetjük a legszebb diadalt. A tengeren a németek tenger alatt járóikkal szédületes eredményeket érnek el az angol hajók ellen, melyeket egyre-másra süllyesztenek el. Úgy látszik, a komoly munkát végzett Németország győztes lesz szárazon, vízen és levegőben egyaránt. Adja Isten annál is inkább, mert e győzelemben a jövő békés fejlődés ideje fog ránk köszönteni.

— **Virággal temetünk** minden nap egy-egy hőst, ki meghalt dicső harcban a hazáért. Társaik katonai pompával kísérik ki a temetőbe s emléküket megőrzi a hálás honfiai kegyelet, mely körülölel e komor, de dicső napokban nagyot és kicsinyt, szegényt és gazdagot egyaránt, kik vérrel szolgálták és szolgálják a haza szent ügyét.

— **Takarékosság.** Gróf Tisza István, a dunántúli egyházkerület főgondnoka, a kerületi közgyűlés alkalmából levelet intézett — elmaradását kimentendő — elnöktársához s ebben a kerületi közgyűlést, a rendkívüli helyzetre való tekintettel, fokozott takarékosagra figyelmeztette. A kerület a figyelmeztető szóra a fizetésjavítási kéréseket s a lelkészek családi pótlékát egyelőre levette a napirendről, illetőleg elhalasztotta tárgyalását a háború utáni időre.

— **A reimsi világhírű francia székesegyház,** a kora-középkori gót építészet egyik legnagyobb remeke, alighanem a francia-német háború áldozata lesz. Német és francia tűzéréség körülötte vívja csatáját s mert a franciák a műkincsnek az ellenség általi kímélésében bízva, a székesegyház mögött keresnek fedezéket s tornyát megfigyelésre használják fel, a németek joggal kényeszerülnek támadásukat reá is irányítani. Igazán kár ezért a világhírű remekműért.

— **A kálvinista papok légiója.** Főtiszt. dr. Baltazár Dezső Kiss Ferenc egyetemi rektorral Budapesten jártak, hogy a honvédelmi miniszterrel a debreceni kálvinista diákok katonaságának ügyét megbeszéljék. A püspök óhaja az, hogy Debrecenben is állítsassék fel a hadügyminiszter által említett altiszti iskola. Ilyen iskolák eddig csak Bécs, Grác, Innsbruck és Prágában tervezettek. Nem ügyelünk ugyan most a paritásra, de célszerűségi szempontból is kívánatosnak tartjuk, hogy ha kellene altisztek, úgy a magyar ifjak számára is tételessé hozzáférhetővé ez az intézmény.

— **Kenessey** erdélyi ref. püspök gyásza. A Ref. Szemlében Nagy Károly szerkesztő szép sorokkal áldozik özv. Kenessey Albertné Perlaky Ida, Kenessey püspök édes anyja emlékének. Az áldozatos életű nagy asszony, hitves és anya 78 évet élt; megérte a 48-as időket, a kibékülést (67) s most az új változások küszöbén szállt a sírba. Áldott legyen emlékezete.

— **Hadházi Kiss Gábor.** Tulajdonképen nyiregházai volna a nemesi előnevük. Így szól legalább a Bocskay által Kiss Pálnak 1604-ben adott nemesi levél. De az öreg Gábor hajduhadházi lakos volt, míg szép vagyonából a sadduceusok ki nem forgatták. Most is Hadháza hoz fényt azzal, hogy 63 éves létére honvédek állott. Alkalmassá találták a szolgálatra s már fel is öltözött. Megy szerbet vágni délre, hol apja is vitézkedett s megy elesett vitéz vejét megbosszulni, kit a szerbek öltek meg. Megy, mert úgy tudja, hogy most szükség van minden fegyverképes fiára a hazának. Az öreg szittyának nincs már egy talpalatnyi földje a hazából, felesége is beteg, mégis a hazára gondol első sorban. Lám ilyen a hajdu.

— **Aranykönyv.** Újévben szószékeinkről felolvassák az egyház javára tett adakozások névsorát. Most az ország oltárára, a köz javára esnek a mi adományaink is. Örömmel értesülünk róla, hogy a mi híveink és gyülekezeteink mindenütt jó példával járnak elől. Így a debreceni egyház, ahol elhatározottat a perselyeknek állandóan a Vereskereszt részére való kitétele és az adakozási felhívásban e célra a hangsúlyozása és ajánlása. S ez nem kicsinylendő. A debreceni Nagytemplom-

ban a főtiszteletű ur beszédének hatása alatt 226 kor. perselypénz gyűlt össze. Bizonyosága a beszéd hatásának, de a hívek adakozási készségének is. A falvakon aránylag még nagyobb a lelkesedés és buzgó áldozatkészség. *Kiss Ilona* tanítónő Egyeken temérdek felszerelési cikket, ruhaneműt szedett össze. *Polgár* 60 ágyra teljes ágyneműt adott. *Tiszalökön* Szőnyi Rózsika áll a gyűjtés élén, mely már eddig is szép eredményt mutat fel. *Nánásról* Csohány polgármester 468 inget, ugyanannyi lábravalót, lepedőt, zsebkendőt, törülközőt, harisnyát s más vászonneműeket küldött. *Csegéről* már eddig is több szállítmány érkezett (itt a jegyző úr áll élén a mozgalomnak). Érmellék a vonal mentén naponta több vagon élelmiszert és frissítőt szállít. *Konyár* (Filik István jegyző és neje, *Mikepércs* Debrecen elővárosai se maradnak hátra. 100 számra hozzák a szükségeseket. Ime a mieink nem maradnak hátra, a fiak, a férfiak harcolnak, a nők, az itthon maradtak áldoznak. S így van ez minden helyen, az áldozatkészség csodái mindenütt ismétlődnek, vagy ismétlődhetnek, ha a mozgalom élére alkalmas férfiak állanak.

— **Özv. Gróf Degenfeld Gusztávné.** Szerényen hűződött meg a lapokban az a hír, hogy özv. Degenfeld grófné a Vereskeresztnek 2000 koronát küldött. Küldött pedig minden különösebb felszólítás nélkül önként, szíve szerint, hiszen gróf Karacsay Sándornak, a 48-as szabadságharcból ismert lángoló lelkű magyarnak és Weselényi Johannának a leánya s ott nőtt fel az aranyos-medgyesi régi fejedelmi várban. Ezen várat most katona kórházzá kellene berendezni, tulajdonosa gróf Teleky Samu felajánlhatná e célra. Nagy emlékek borongnak felette. A reformáció innét indult ki. A hazáért, királyáért halt Kemény János fejedelem itt időzött legszívesebben. Lónyai Annának, a nagy magyar úri asszonyok mintaképének ez volt az otthona. A hazáért, a hitért, a szabadságért harcoló, áldozó hősök sásfészeke volt e várkastély. Özv. gróf Degenfeld Gusztávné Karacsay Melanie grófnő ilyen közszeretben nőtt és élt. Boldog ifjúságának emlékei lengjék körül ezt a lelket, haza és szabadság szerető nagy kálvinista grófnőt. Mi szép, róla sorban a látszatot is félig megfösztva most is nagy figyelemmel kíséri a hon nagy eseményeit és áldoz a köznek oltárán.

— **100 korona a Veres keresztnek.** Levél mélt. Márk Endre Vereskereszt-egyleti igazgatóhoz. Méltóságos uram! Rég óhajtottam a Méltóságod önfeláldozó vezetése alatt álló Vereskereszt munkásságához hozzájárulni, de Méltóságod előtt sem ismeretlen elfoglaltságom miatt személyes szolgálataimat nem ajánlhattam fel; háztartásom nem lévén, élelmiszereket sem küldhetek, mint városunk lelkes asszonyai, — ezért püspök urunk mai beszédének hatása alatt bátor vagyok a melékelt 100 koronát Méltóságodhoz juttatni, mint kicsiny jelét azon nagy megbecsülésnek, mellyel a Vereskereszt működése iránt viseltetem. Kérem, méltóztassék legjobb belátása szerint felhasználni. Isten áldását kérve nemes munkájukra, vagyok Méltóságodnak Debrecen, 1914 szept. 20-án igaz tisztelője *Konez Aurélné*, fisl. l. isk. és leánygimn. igazgató. (Ime ezt az adományt egy kálvinista tanárnő adta, mit kell akkor a többi vagyonos úrnőknek adniok?)

— **Német tettekkészség** és áldozatkészség nyilatkozott meg a múlt héten jegyzésre kitett német hadikölcsön első részletének, az egy milliárdnak négyszeres túljegyzésében. A hadi kölcsön e sikere annál nagyjelentőségűbb, mert először tisztán csak a belföldi piac be-

fogadó-képessége idézte elő és megnyilvánult benne a német nép bizalma hősi hadserege és annak vezetése iránt, másodszor mert a hármas entente épen a mi pénzügyi készületlenségünkre építette fel az utolsó időkben reményeit. Csalfa remények, melyek ha tovább is ennyire teljesülnek, diadalunkat semmi sem fogja feltartóztatni tudni.

— **Levél a szerkesztőhöz.** Nagytiszteletű Szerkesztő Úr! Egy szíves kéréssel bátorodom terhelni, abban a reményben, hogy ennek teljesítése által másoknak is talán szolgálhatok. Én ugyanis itt, Sátoralja-újhelyen olyan helyzetben vagyok, amilyen nem sokónak adódott alkalom gyanánt. Az itt állomásozó katonaság részére az elmúlt időben 3 ízben szolgáltattam úrvacsorát. Aug. 14-én először, amikor a 10. honvéd gy.-ezred 3. zászlóaljának ref. legénysége, az u. n. *tábori zászlóalj* (ezekből Krasniknál és Tomasovnál 1 tiszt és 6 legény maradt meg. Elesett az ezredes is, egy kis hadnagy unokaöcsém is); 2-szor aug. 29-én, amikor az u. n. *pótzászlóalj* legénysége és 3-szor most legutóbb, amikor az újoncsozott zászlóalj legénysége vett úrvacsorát *mindig hétköznapi alkalommal.* (Luteránusok is nálunk úrvacsoráztak, 2 szín alatt, de térdepelve.) Mióta a sebesült szállítás megkezdődött, 2 kórházunk van tele katonasággal, sebesültekkel. Ezek részére hetenkint 1—2 ízben istentiszteletet tartok és a haldoklókat úrvacsoráztatom. Egy heténél több már, mindennapra esik egy-két katona temetése. Ma a kálvinizmus liberálisusának egy, azt hiszem, nem mindennapi tényét végeztem: temettem *Arnautovics Hasszán busnyák* müzülmán katonát, holnap pedig egy sebesülten fogságba esett és itt meghalt mohamedán, kaukázusi tatár, orosz katonát temetem. E két utóbbi felett mondott imádságot a Lelkészegyesületnek is és a Debr. Prot. Lapnak is óhajtom még e héten beküldeni. Mely tisztelettel vagyok Nagytiszteletednek kész szolgálója: Sátoralja-újhely, 1914 szept. 16. *Szombathy Szabó István*, helyettes lelkész.

— **A mértékletesség érdekében.** A közelmúlt időben számos magyarországi lelkésztársam fordult hozzám levélben, kérve felvilágosítást s tájékoztatást az amerikai egyet. ref. egyház aegise alatt megindult mértékletességi akció mibenlétéről, methodusáról s az akció által elért eredményekről. Többen a közegyház tagjai közül is tudomást szerezvén arról, hogy az amerikai ref. egyház magyar nyelvű mértékletességi fogadalmi íveket hozott forgalomba, ilyen ívek küldése iránt is intéztek hozzám megkeresést. Debrecenből p. o. magából 20—22 ilyen tartalmú levél és p-kártya érkezett

hozzám. A nemes mozgalom iránt érdeklődő kedves testvérek szíves figyelmét felhívom a következőkre: 1. A díszes kiállítású mértékletességi Fogadalmi Ívek nominális árban, darabonként 10 fillérért (tisztán csak a könyvkereskedői kezelési költség számításával) kaphatók Kokay Lajos prot. könyvkereskedőnél Budapesten. 2. „Legyetek Józanok“ e. művem, mely mintegy 20 nyomtatott ívet tartalmaz s a kérdést bibliai, egészségügyi, gazdasági és erkölcsi alapon tárgyalja, körülbelül október 1-én hagyja el a sajtót. Az amerikai egyet. ref. egyház nagyszerű áldozatkészsége folytán abban a helyzetben leszek, hogy e költséges kiállítású művet is nominális árban hozhatom forgalomba s abból néhány száz példányt magyarországi lelkésztársaim rendelkezésére bocsáthatok. A könyv tárgyalja az egész problémát. Előjegyzéseket a műre elfogad a Kokay-cég, többi műveimnek is bizományosa. Kartársi szeretettel vagyok *Harsányi Sándor*, homesteadi és vid. ref. lelkész.

— **A debreceni kollégiumi nagykönyvtár legrégibb német biblia fordításai** a XV-ik század végéről valók s így az incunabulumok közé tartoznak. 1520-ból van egy Strassburgban megjelent új-szövetségi német bibliafordításunk, amely tehát 2 évvel megelőzi a Luther fordítását. Az első teljes bibliafordítás 1540-ből való, de nem Luthertől származik, a Lutheré csak az 1560-as évek átdolgozásában került könyvtárunkba. A bibliafordítások feldolgozása épen most van könyvtári feldolgozás alatt s hiszük, hogy nem egy igen értékes és kellemes fölfedezéssel fogja meglepni a magyar protestáns tudományos világot.

— **A szarajevói merénylet főtárgyalása.** A zágrábi Obzor értesülése szerint a szarajevói merénylek, Princip és társai bűnpörének főtárgyalása november hó végén kezdődik Szarajevóban. A vizsgálatot befejezték és a vádirat, mely körülbelül ötszáz oldal terjedelmű, ki van teljesen dolgozva. A tárgyalás, mely több napig fog tartani, a büntető szenátus előtt fog lezajlani és nem a hadbíróság előtt, mivel a merényletet akkor követték el, amikor Boszniában még nem hirdették ki a hadállapotot.

— **Az Illustrierte Zeitung** 7-ik számú hadi kiadásában folytatja az aktualis háborús kép sorozat közlését. Szépen reprodukált képeiben és hozzá fűzött magyarázataiban föltáruznak előttünk a háborús színtér eseményei és borzalmai s keleten, nyugaton és délen ott látjuk seregeinket diadalmasan nyomulva előre küzdelemről-küzdelemre. — Ára minden egyes számnak 1 márka, amelyért bőséges ellenértéket nyújt.

**KRAUSZ
GYULA**

KÉZIMUNKA-ÜZLETE
DEBRECEN,
KOSSUTH-UTCZA 3. SZ.

Nagy választékban kaphatók:

Selymek és
Pamutok
Északi szövetek
Netz-kanavák
Filé
Madeira vásznak
Kongrék
Szultán-szövetek
Aida

Torlónia
Kelim
Futók
Miliók
Tálczakendők
Asztal- és ágy-
terítők
Smyrnák
Függönyök

— Montirozások és himzések —
a legjutányosabb árban készítettnek.

— **Értesítés.** A hajduböszörményi ref. Boeskey főgimnáziumban az 1914—15. tanévre a beiratkozások október hó 1—4. napjain tartatnak meg. Ugyanekkor vesszük fel a magán-, pótló- és javító-vizsgálatokat is azon tanulóktól, akik a tanév folyamán ez intézetben kívánják tanulmányaikat folytatni. A főgimnáziummal kapcsolatos internátusba (Kálvineum) a fizetéses és ingyenes helyekre felvett tanulók október 3—4. napján jelentkezzenek. Az internátusba még van néhány fizetéses hely üresedésben, az érdeklődőknek prospektust kívánatra szívesen küld a Boeskey-főgimnázium igazgatósága. Hajduböszörmény, 1914 szeptember 9. Köbiös Samu ref. főgimnázium igazgató.

Felelős szerkesztő: FERENCZY GYULA Dr.
Munkatársak: Soltész Elemér, dr. Veress István.

— **Polgár Kálmán** műórárs, ékszerész és egyházi szentedény-kereskedő lapunk minden számában megjelenő hirdetésére felhívjuk olvasóink figyelmét. — E cég régi fennállása és jó hírneve biztosítja a szolid és lelkiismeretes kiszolgálást.

Különösen templomfestéseknél felhívjuk olvasóink figyelmét *Schuller* vállalatára Debrecen, Simonffy-utca 25. sz. Telefon 806. Költségvetés díjtalan.

Pályázat

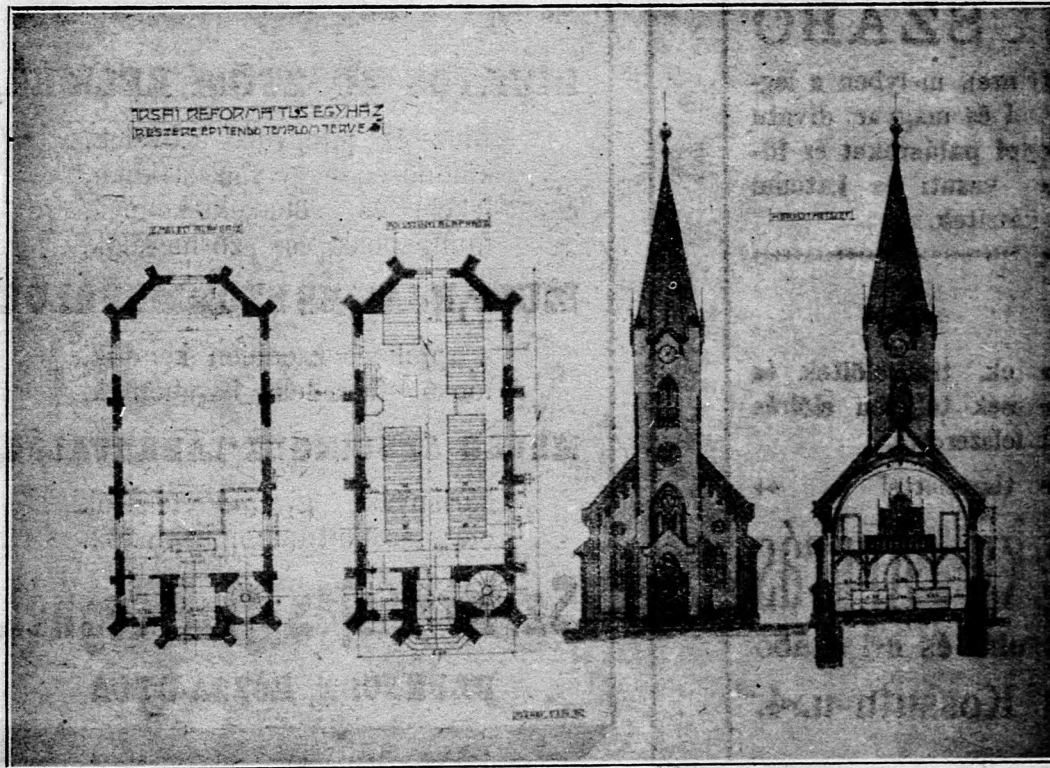
A benki (posta Mándok, Szabolcs) református kántortanítóságra pályázat hirdetik. Javadalom: törvényszerinti kakás, melléképületekkel, kerttel, 15 kat. hold föld, melynek kataszteri jövedelme 83 kor. 52 fill. díjlevélben, mely jelenben 5 évre jóval magasabb összegért bérbe adva; 27 véka rozs; 7 kor. 48 fill. készpénz, tüzfára 18 kor., stóla, ismétlősökért 16 korona, államtól fizeteskiegészítés az 1913. évi XVI. t.-c. szerint. (Volt tanítónak e címen, aki III. fizetési osztály 2. fokozatában volt, 1395 kor.) Kötelességei: kántorság, I—VI. vegyes osztályok és ismétlősök tanítása tiszántúli tanterv szerint; lelkész helyettesítése akadályoztatása esetén és kanonikus órákon; egyházi jegyzőség. Föld után járó adót tanító fizeti. Beköltözés 1914 október 20. Kérvények kellően felszerelve folyó évi október 9-ig lelkészi hivatalhoz küldendők

Pályázat

a szigetfalu-i református kántortanítói állomásra. Javadalom: 186 kor. az egyháztól havonként előre. 13 hold 1178 □-öl szántóföld haszonélvezete, bérértéke 378 kor. Államsegély 511 kor. és stóla. Kényelmes új lakás. Kötelessége: hat osztályú vegyes mindennapi és ismétlősök tanítása, (utóbbiért 100 kor. tiszteletdíj), egyházi jegyzői-, kántori teendők végzése, dalárda vezetése és lelkész akadályoztatása esetén annak helyettesítése. Felszerelt kérvények október 5-ig a református lelkészi hivatalhoz Szigetfalu, Temes vármegye küldendők.

Az egyháztanács.

HOLLOS és QUITTNER

építésszek és építő-
mesterek

Budapesten

VIII., Mária-u. 11. sz.

Telefon: József 34—10.

Elvállalnak mindennemű, az építési szakba vágó munkálatokat, költségvetések készítését, építkezések keresztülvitelét, valamint régi épületek átalakítását stb. stb.

Nagy gyakorlattal bíró speciálisták templomok és iskolák tervezésében és építésében.

Szegény egyház gyülekezeteknek iskolák és templomok, valamint lelkész- és tanítói lakások terveit díjtalanul elkészítik. Adnak szakvéleményt és becsléseket végeznek. — Kívánatra személyesen is megjelennek, valamint szívesen szolgálnak szaktávágó felvilágosítással.

